

De unga kvinnorna är klimathoppet

Annika Carlsson-Kanyama ser hur kvinnor tar täten i klimatmedvetenhet

Annika Carlsson-Kanyama är forskare med inriktning på klimat och kön på Totalförsvarets forskningsinstitut FOI. Hon har bland annat forskat kring mäns och kvinnors olika konsumtion av energi och under de senaste åren propagat för att genustänkandet måste finnas med som en röd tråd i klimatarbetet.



Klimat och kön

Har genusperspektivet fått ett större utrymme i klimatdebatten?

– Det är ingen självklarhet. Men det kommer upp i alla fall och i dag är vi inte de enda som jobbar med det här. Det finns ett internationellt nätverk, Gender cc, för gräsrotter och experter som är intresserade av de här kopplingarna.

– Att tala om klimat och genus kan provocera väldigt. För två år sedan var vi några forskare som skrev en debattartikel i *Göteborgs-Posten* om att kvinnor drabbas hårdare av klimatförändringarna. Den fick vi väldiga reaktioner på, vissa var jättearga och ilska.

– Att män och kvinnor har olika vanor när det gäller till exempel köttkonsumtion har jag pratat om på olika föredrag jättelänge. I slutet av 1990-talet var det vanligt att folk i publiken blev arga och undrade varför vi över huvud taget tog upp det; var det för att män skulle känna sig skyldiga? Nu tycker jag att den diskussionen har blivit mycket mer mainstream.

– Men att äta mindre kött för klimatets skull är fortfarande väldigt kontroversiellt på vissa håll. Jag fick nyligen ett brev från en forskare i England som hade tagit upp det som en möjlig åtgärd under ett diskussionsseminarium. Det hade blivit otroligt arga reaktioner – från andra forskare!

Varför är det så känsligt, tror du?

– Det är lite märkligt, eftersom vi har vetat om ända sedan 1970-talet att det går åt mycket mer energi för att producera kött, men nu är det som att vi aldrig hade hört talas om det förut.

– I boken *Meat: A natural symbol* menar författaren Nick Fiddes att köttkonsumtion i alla samhällen och väldigt långt tillbaka i tiden har varit en symbol för makt och potens. Och det är ju i större utsträckning män som har haft makten än kvinnor. Han visar med historiska exempel på att kött alltid har varit förbehållet en elit och

hur köttet i första hand har gått till männen även i en familj. För den som har en sådan uppfattning om köttkonsumtion, om än omedvetet, blir det förstås känsligt att ifrågasätta den.

I dina studier har du kommit fram till att män generellt konsumerar mer energi än kvinnor och därmed står för större koldioxidutsläpp. Men är skillnaderna mellan mäns och kvinnors energiförbrukning större än mellan hög- och låginkomsttagare?

– Det som avgör allra mest hur mycket energi man gör av med är hur stora utgifter man har och det hänger förstås ihop med inkomst. Det är inte så att en kvinna med jättehög inkomst gör av med mindre energi än en lågavlönad man. Men inom inkomstgrupperna ser man att män förbrukar mer energi än kvinnor.

– I vår undersökning tittade vi på energintensiteten per krona och då är den högre för män. Det betyder att män väljer att lägga de pengar de har på mer energiintensiva varor än vad kvinnor gör. Vi tittade även på Tyskland, och där är mönstret detsamma.

Hur ska man angripa det här?

– Först får man konstatera att det finns skillnader, som jag tror har att göra med våra könsroller. Men sedan får man ta tillvara de här kunskaperna när man utformar styrmedel. I undersökningar har man sett att kvinnor tar klimatfrågan på större allvar än män. Kvinnor äter redan mindre kött, åker mindre bil och säger sig också vara beredda att göra mer för att minska sina energiutsläpp än män. Det borde ju betyda att om man har styrmedel är det effektivare att rikta dem mer till män, eftersom de verkar vara mer svärföränderliga och dessutom skitar ner mer.

Det talas ofta om att kvinnor i Syd är de som får lida mest av klimatförändringarnas effekter genom att de till exempel måste gå längre för att hämta vatten eller bränsle när klimatet blir varmare och torrare. Finns det paralleller i vår del av världen, eller slår effekterna jämnare här?

– Vid stora värmeböljor, som den i Europa 2003, har man sett att kvinnor drabbades i större omfattning än män. Äldre människor är generellt känsligare än andra, men inom gruppen äldre var det fler kvinnor som dog. Varför vet man inte riktigt, men en förklaring kan vara att kvinnor i större utsträckning tar vätskedrivande mediciner, vilket kan vara till nackdel när det är varmt. En annan kan vara att äldre människor ofta har en mer traditionell uppdelning av hushållsarbetet. Medan tra-

Könsskillnader i klimatattityd

Rapporten *Kvinnor, män och energi: makt, produktion och användning*, som Annika Carlsson-Kanyama är medförfattare till, kommer fram till att ensamstående män i Sverige i snitt förbrukar 20 procent mer energi än ensamstående kvinnor. Framför allt gäller det området transporter och bilanvändning. Det konstateras också att kvinnor är kraftigt underrepresenterade i beslutsfattande positioner på energibolagen. Det, menar rapporten, kan leda till andra beslut i energifrågor än om kvinnor och män hade haft lika makt i styrelserna, eftersom attityder till klimatfrågan och klimatarbetet skiljer sig åt mellan könen.

I en ny undersökning som Naturvårdsverket har gjort uppger 69 procent av kvinnorna att de kan tänka sig att äta mindre kött för att bromsa klimatförändringen. Bland männen är motsvarande andel endast 45 procent. Kvinnor är också mer benägna att minska sitt eget bilåkande och åka mer kollektivt för att minska utsläppen av växthusgaser.



2007 kom *En studie om jämställdhet som förutsättning för hållbar utveckling*, av Gerd Johnsson-Latham på Utrikesdepartementet. Den visar att kvinnors och mäns konsumtion och livsstilar påverkar klimatet i olika grad. Män står för mer koldioxidutsläpp än kvinnor både i fattiga och rika länder därför att de har tillgång till större ekonomiska resurser och reser mer. Det största "ekologiska fotavtrycket" lämnar den rike mannen – mer än 28 gånger större än den fattigaste kvinnans.

ditionellt "manliga" sysslor, som att sköta om trädgården eller bygga om huset, kan vänta till en annan dag när det är svalare, kan inte matlagning, disk och tvätt vänta i samma utsträckning.

– Från utvecklingsländer finns det exempel på att kvinnor mer sällan har lärt sig simma och har kläder som gör det svårare att klättra upp i träd, vilket gör att fler kvinnor drunknar när det blir översvämningar. Här kan det bli aktuellt bland invandrargrupper där vissa kvinnor kanske inte har fått lära sig att simma.

Finns det en risk att jämställdheten blir lidande i arbetet för att ställa om sam-

hället för att minska koldioxidutsläppen?

– Framför allt är det inte optimalt om det arbetet hamnar på kvinnor, eftersom män har större anledning att anpassa sig när det gäller stora utsläppsposter som att äta kött och köra bil.

– Vem som får ta ansvaret tror jag handlar mycket om vilka styrmedel man använder sig av. Genom att energibolagen ger många råd som handlar om tvätt och matlagning – som att sätta lock på kastrullen när man lagar mat eller att tvätta med full maskin – riktar man sig indirekt till kvinnor, eftersom de i dag lägger mer tid på de här sysslorna än vad män gör.

– Man kan ju göra mycket för att energieffektivisera ett hus genom att skaffa värmepump eller att isolera, och då är det ofta mannen som gör en insats och ser till att det blir gjort. Men bor man i en hyreslägenhet hör de områden där man kan påverka själv ofta till de sysslor som är kvinnodominerade.

– Vi har sett det i områden där man införde betalning efter förbrukningen av värme och varmvatten. I barnfamiljer där man hade en traditionell uppdelning av hemarbetet tog kvinnorna ett stort ansvar för att energieffektivisera. Männen ansvarade för att skaffa en vedpanna eller att isolera och det är ett stort jobb, men det är ett jobb som tar slut. Kvinnornas jobb, att varje dag plocka ut tvätt och hänga över dörrar i stället för att torka i torkskåpet, det fortgår däremot hela tiden. I de hushållen är det klart att det ledde till en större arbetsbörda för kvinnorna.

Är klimatet en fråga som den feministiska rörelsen bör ta sig an mer?

– Det tycker jag absolut, eftersom det är en överlevnadsfråga. Och tittar man på attitydundersökningar är det just hos unga kvinnor som man i större utsträckning kan hitta drivande personer i den här frågan, eftersom de visar sig ta klimatet på större allvar.

– Riktigt hur vet jag inte. Men det vore intressant att se vilken värld vi skulle ha om de attityder som unga kvinnor visar i undersökningarna fick genomslag.

– Ofta när man har övningar om framtiden försöker man få med en grupp personer som representerar olika kön och åldersklasser, men man skulle ju kunna göra tvärtom och till exempel låta unga kvinnor beskriva hur de tänker sig att samhället kan se ut. Det kanske kan vara en uppgift för feministrörelsen.

SARA JESWANI

sara.jeswani@arbetaren.se